

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Institutiones iuris prudentiae canonico-civilis ... in gratiam tyronum - Cod. Ettenheim-Münster 77

[S.l.], 1701-1739

Caput 2

[urn:nbn:de:bsz:31-108650](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-108650)

24
ante conditum ^{maj.} Ad rationem legis, qua tan-
tum justificat necessario requiritur pro-
mulgatio N. M. Porro Declarationes Car-
dinalium, cum non sint extensiva, sed so-
lum comprehensiva, non condunt jus novum,
sed duntaxat ante conditum et explicatum
et promulgatum explicat; nec proinde
indigent promulgatione.

Caput 2.
De jure Civili
eiusq. partibus

§. 1.

De definitione et divisione
juris Civilis.

Jus Civile secundum Justinianum di-
citur id, quod Magistratus, populus, vel
Civitas sibi constituit. Inst. 2. §. 1. De jur. H.
G. et C. Sed videtur hic jus civile municipi-
ale definiti, non autem Civile in Comuni.
Jus igitur Civile in genere sum-
ptum definiti potest, quod sit jus posi-
tivum auctoritate Principis, vel Magis-
tratus secularis conditum, ad rectam
Reipublicae Civilis gubernationem, pa-
cem et salutem temporalem immediate
ordinatum. Hodie à populo solo jus
amplius ferri non solet. et ideo in de-
finitione nulla populi facta est mentio.

Jus civile dividitur in jus com-
mune, et privatum sive municipale.
Jus commune dicitur, quo omnes, qui
Imperio Romano subiecti sunt ligantur.
Unde et Romanum, ac Romano-Germani-
cum appellari consuevit. Jus privatum
est, quo non omnes, sed unius tantum
provinciae, vel Civitatis Imperialis subdi-
ti obligantur, ut jus Saxonium Bavaricum,
item particularia locorum Statuta.

29
Jus commune dividitur in jus scriptum
et non scriptum. Jus Civile commune
scriptum dicitur illud, quod in Corpore
juris civilis continetur, nec hodie potest
condi, nisi à supremo Principe, hoc est,
Imperatore, quia per legem regiam,
qua de Imperatoris potestate. Cata est
populus Imperatori omne imperium suum
ac potestatem concessit §. sed et quod Prin-
cipi de jur. Nat. G. et C. Jus Commu-
ne non scriptum est ipsa Imperii consue-
tudo, qua eiq. ligat omnes subditos, qui
sunt sub Imperio Romano. At hoc ho-
die scripta est in libris Feudorum.

Jus Civile commune scriptum divi-
ditur in duas species, nempe in jus
Civile in specie scriptum, et jus Pratorium.

Jus Civile commune in specie scriptum
dicitur, quod est conditum legibus 12 ta-
bularum, tum ex plebiscito, Senatus con-
sulto, Principum placitis, Responsis pru-
dentum, hoc est, Jurisconsultorum.

~~Leges seu Leges 12 tabularum~~

Lex seu Leges 12 tabularum sunt ea
quas populus Romanus pulso Tarquinio
superbo VII. et ultimo Romanorum Rege,
constituit duodecim ancis tabulis incisus,
unde et leges 12 tabularum nuncupari
solent.

Plebiscitum est jus, quod ^{per} plebe plebeio
Magistratu s. velut tribuno: interrogan-
te constituebatur. Dicitur per plebem, non
per populum, differunt enim haec duo no-
mina, ut genus et species; nam appellatione
populi universi cives significantur: con-
numeratis etiam Patribus et Senatoribus.
Plebis autem nomine ceteri cives sine Patri-
bus et Senatoribus significantur.

Senatusconsultum est, quod Senatus jubet atq;
constituit; idq; necessitas peperit; aucto-
ritas enim ita populo, ut convocari in unum faci-
le non possit, necessitas curam Reipublica
ad Senatum deduxit.

Principum placita sunt Principu constituti-
ones; quidquid enim Principi placuit, le-
gis habet vigorem: et quidquid is per Epis-
tolam constituit, vel cognoscens decrevit vel
adicto praecepit, legem esse constat. Inst. 2. §.
Iud. et de jur. N. G. et C.

Responsa prudentum sunt Sententia^{et} opinio-
nes eorum, quibus consultis et rogatis de iure
datum fuit à Caesare respondendi jus. Et
ab eorum opinionibus non licuit recedere,
modo responsum ab omnibus probaretur, et non
ab uno solum. Inst. 2. §. Responsa eodē

Porro jus Pratorium dicitur, quod
Praetores intraduxerunt, vel adjuvandi
vel supplendi, vel corrigendi juris
~~Pratorum~~ ^{Pratorum} ~~Pratorum~~ ^{Pratorum} ~~Pratorum~~ ^{Pratorum}
rationem propter honorem Pratorum in
civilis gratia. In exemplo: De iure
civilis datur heredibus petitio hereditatis,
qua agunt ad hereditatem defuncti: ultra
illam introducit Jus Pratorium bonorum
possessionem, qua idem consequuntur here-
des. Item de iure civili datur pro fur-
to actio in duplum simpliciter, nec distingui-
tur, utrum furtum sit manifestum, sive
non manifestum. Jus autem Pratorium
distinguit supplens Jus Civile, nempe quod
pro furto non manifesto datur actio dupli.
Pro furto vero manifesto actio quadrupli.
Et sic in pluribus aliis.

Dividitur autem jus Pratorium in
duas species, nempe in Edicta Praetorum
et in Edicta aedilium curulium.

Edicta Praetorum sunt quae à Praetori-
bus variis de causis sunt emanata; qua-
lia sunt de restitutione in integrum, de
honorum possessionibus, de interdictis, et
infinitis alijs rebus.

Edicta Aedilium Curulium sunt, quae
proponebantur de aedibus conservandis,
ne scilicet incendiis, vel aedium ruina,
urbis aspectus deformatur. Item de aed-
dis ne videlicet caro ^{morbosa} ~~bona~~ ~~fana~~ ven-
datur & de quibus habes totum titulum
ff. de Edi. Edict. Ceterum jure Jure
discrimen inter jus & Civile et Praetorium,
quia actiones, quae oriuntur ex jure Civili,
plerumque durant perpetuo, hoc est, 30. annis.
quae vero ex jure Praetorio dimanant, an-
nales solummodo sunt.

S. 2.

De partibus Corporis juris Civilis.

Corpus juris Civilis et Communis com-
pletitur quatuor partes, nempe institu-
tiones, Digesta, seu Pandectas, Codicem, et
Novellas.

Institutiones sunt quasi compendium Ju-
ris, et prima Elementa. Has institutio-
nes jussu et auctoritate Imperatoris Jus-
tiniani Seniores tres ejus Ministri, Tribu-
niani, Theophilus, et Dorotheus ex anti-
quis constitutionibus collegerunt, ac in
24. libros certis titulis et paragraphis dis-
tinctos dividerunt. Deinde ab ipso Im-
peratore lectas et auctoritate firmatas in
lucem edidit. Citari ita solent: Primo lo-
co ponitur S. Deinde titulus in hunc modum:
S. Inter eas 2. Inst. de Nupt. Nonnunquam

omittitur numerus, et statim dicitur. S. Ja-
ker cas Inst. de Nupt. vel vicissim ponitur
numerus, et omittitur initium S. hoc modo:
S. 2. Inst. de Nupt. Porro
Institutiones non raro per unicum litteram
J. exprimuntur.

Digesta graecè Pandectae; à πᾶσι om-
ne, et δέξοναι continere; dicuntur, eo quòd
omnem juris doctrinam è bis mille libris
veterum jurisprudentum extractam con-
tineant. Constant autem 50. libris tripli-
ci volumine comprehensis. Primum dicitur
Digestum vetus, quòd 24. libros in
se recondit. 2^{du} nuncupatur Digestum
infortiatum; forte, quia continet leges
de testamentis et ultimis voluntatibus,
quae sunt fortissima; vel quia versa-
tur circa fortuitas successiones; et
completitur 14. libris. 3^{tium} di-
citur Digestum Novum, quòd absolvi-
tur 12. libris.

Quando allegantur Digesta formatur
duplex ff. vel majuscula littera D. vel
Graecum π. Duplex ff. forte invaluit
ex incertitia vel incuria Librariorum aut
celentate libros describentium, qui pro grae-
ca littera π substituerunt ff. latinum.
Primo loco citatur lex per litteram L; De-
inde initium vel numerus legis, vel initium
et numerus simul: tum additur ff. Demum
Titulus seu rubrica in hunc modum: L. jus
publicum ff. de pactis. Vel. L. 58. ff. de pactis.

Quando lex est longior et in §§. divisa,
allegatur vel ejus principium per litteras
pr. vel §. et quandoq, etiam versus per
litteram V. nempe sic: L. jurisgentium 7.
S. 8. v. in rem ff. de pactis

Codex modernus et Justinianus conti-
net Statuta, sanctiones et diversa praecepta

Imperatorum. Concinnatus est ⁷ ab ipso Imperatore
Codice antiquiori, nempe Gregoriano,
Hermogeniano, et Theodosiano, quibusdam
ex hoc Codice expunctis, quibusdam
verò aliis de novo ei insertis. Divi-
ditur in duodecim libros partiales; et cita-
tur eodem modo, quo Digesta, nisi quòd
loco D. aut ff. ponatur C. quo Codex de-
notatur.

Authenticum s. alio nomine. Novella,
vel Authentica, Subintelligo Constitutio-
nes; continet novem Authenticas Col-
lationes, quae dividuntur in Titulos et Ca-
pita, et nonnunquam in §§. habetque
pariter Auctorem Justinianum, qui in
his novem Collationibus posuit Cons-
titutiones suas post Codicem jam edi-
tum factas, et ideo Jus novissimum
etiam vocantur, vel Novella, quae in
citationibus saepius indicatur per majus
N. Allegatio Novellarum vetus erat:
Auth. de hered. ab intest. venient. Collat.
g. fil. l. c. 2. Hodie vero expeditior
et usitatio est ista: Nov. 118. c. 2. v. Si
autem. Vel: In Epilogo N. l. de heredib.
et falcidia. Et haec sunt illa, quae
Justinianum habent auctorem volumina,
seu juris Civilis partes

Porro his Juris Civilis partibus addi-
ta sunt sequentia. 1. Justiniani Edic-
ta 13. Item Novella aliquot Constitu-
tiones Justiniani, aliquot Tiberij, et adhuc
quada Justiniani. 2. Novella Consti-
tutiones 113. Leonis Imperatoris. 3. Di-
versorum Imperatorum Constitutiones.
4. Consuetudines Feudales, seu libri

35
Feudorum, partim ex Constitutionibus Imperatorum post Justinum in Occidente imperantium, partim ex consuetudinibus à Gerardo Nigro, et Oberto Orto Consulibus Mediolanensibus collectis. Citatio eorum fit per unum vel duplex FF. v. g. 2. F. 55. id est, lib. 2. Feudorum. Tit. 55. vel: 1. FF. Tit. 14. §. uel. de Feudo Marchie. Denique 5. Extravagantes, et liber de pace Constantia.

Aduerte, prater memorata volumina dari adhuc alias Constitutiones vim Juris in Imperio obtinentes, quae tam in Ordinario Corpore Juris non clauduntur: nimirum 1. Aurea Bulla s. sic dicta ab appenso sigillo aureo / qua agit de electione Imperatoris, de officis et juribus Principum Electorum. facta est à Carolo IV. et Norimbergae promulgata An. 1356. 2. Capitulatio Casarea, hoc est, conventio, quae Imperator Electus ante coronationis solemniam certas conditiones sibi propositas acceptat sub juramento. 3. Pax Profana, hoc est, Pragmatica Sanctio, qua omnis injusta vis ardetur à statibus et subditis Imperii. 4. Pax Religiosa, id est, Pacificatio Passaviae ex dira necessitate ad evitandum majus malum inita à Ferdinando I. An. 1552. firmata Augusta An. 1555. et per Instrumentum Pacis Osnaburg-Monasteriensis renovata An. 1648. In qua certum sectarum nimirum initio Lutherana, et tum etiam Calviniana liberum exercitium in Imperio permixtum

est. 5. Ordinatio iudicij Camere Im-
perialis. 6. Ordinatio iudicij Audi-
co = imperialis. 7. dicitur, Recessus
Imperij. Quando allegatur Bulla
Aurea, ponitur B. A. Pacificatio Es-
nabrug = Monasteriensis denotatur per
P. O. Recessus vero Imperij per R. I.

Caput 5.

De convenientiis, differentiis ac
contrarietatibus inter utrumque jus.
ac legum interpretationibus.

§. 1.

De differentiis et convenientiis juris
Civilis cum Canonico.

Convenientia ac differentia inter jus
Civile et Canonium varia recenseri solent,
nos non nisi principales tangemus.

Conveniunt itaque 1. in eo, quod utrumque jus
primario procedat à Deo, tanquam à su-
premo Legislatore, et per quem Reges
regnant, et legum Conditores iusta de-
cernunt prov. 8. qui providet, quod ius-
tum est decernit, et promulgat omnia
jura humana.

Conveniunt 2. in eo, quod utrumque jus
intendat dirigere in bonum Commune.
Canonium quidem in bonum Commune
quod concernit Statum Universalis Ec-
clesiae. Civile vero in bonum commune,
quod respicit ipsam gubernationem
Totius Reipublicae.

Conveniunt 3. in eo, quod utriusque juris
praecepta sint haec: honeste vivere, alte-